

Ιστορική διαδρομή

Η Βρετανία στην Κύπρο

Τις πρώτες δεκαετίες της αγγλοκρατίας οι Έλληνες της Κύπρου είδαν με ευχαρίστηση την αλλαγή. Η Τουρκική-Οθωμανική κακοδιοίκηση και τυραννία τερματιζόταν, οι νέοι κυρίαρχοι αν και ξένοι ήταν χριστιανοί και τους συνόδευε η φήμη ότι κυβερνούσαν τους λαούς με πνεύμα φιλελεύθερο και ανεχτικό. Από την πρώτη στιγμή γεννήθηκαν ελπίδες ότι οι Άγγλοι θα παραχωρούσαν τελικά την Κύπρο στην Ελλάδα. Οι ελπίδες των Ελληνοκυπρίων ήταν ουτοπικές.

Η Κύπρος είχε μια σημαντική τουρκική μειονότητα, βρισκόταν πολύ μακριά από την Ελλάδα και πολύ κοντά στην Τουρκία. Επίσης, η Αγγλία αφενός είχε αναλάβει την διακυβέρνηση της Κύπρου με σαφείς δεσμεύσεις έναντι της Τουρκίας, και αφετέρου η Κύπρος παρείχε πολλά στρατηγικά πλεονεκτήματα στη Βρετανία, όπως έλεγχο της διώρυγας του Σουέζ και την διασφάλιση του θαλάσσιου δρόμου προς τις Ινδίες. Με βάση την Κύπρο η Βρετανία ήταν ευκολότερο να αναχαιτίσει την ρωσική επέκταση προς την Μεσόγειο, και μπορούσε να εδραιώσει την ναυτική της υπεροχή στην Μεσόγειο (με την Κύπρο και Γιβραλτάρ στα άκρα και Μάλτα στο κέντρο).

Η Βρετανία κύρηξε άκυρη την Συνθήκη της Κωνσταντινουπόλεως

Μετά την είσοδο της Τουρκίας στον Πρώτο Παγκόσμιο πόλεμο στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων ([Γερμανίας](#), [Αυστρίας](#)) και τα γεγονότα που ακολούθησαν μέχρι την Συνθήκη της Λωζάνης, η Αγγλία κύρηξε άκυρη την Συνθήκη της Κωνσταντινουπόλεως της [4ης Ιουνίου 1878](#), απέλασε και ακύρωσε όλες τις Τουρκικές βλέψεις προς την Κύπρο, και προσάρτησε την Κύπρο στις [5 Νοεμβρίου 1914](#), καθιστώντας την ως “αποικία του Στέμματος”. Οι σαφείς δεσμεύσεις που η Αγγλία είχε αναλάβει την διακυβέρνηση της Κύπρου έναντι της Τουρκίας, δεν υφίστατο πλέον. Η Αγγλία ανακήρυξε την Κύπρο ως αποικία για καθαρά δικά της συμφέροντα.

Παρόλα ταύτα, οι Έλληνες της Κύπρου είχαν θερμό εθνικό πόθο να απεξαρτοποιηθούν από τους κατακτητές, αποικιοκράτες. Ο ενωτικός πόθος βρισκόταν διαρκώς ενωπίον των Άγγλων κυριάρχων, με δημοψηφίσματα, άοπλες εξεγέρσεις και διαμαρτυρίες. Στις [18 Οκτωβρίου 1931](#) αντιδρώντας στην αυθαιρεσία του Άγγλου Κυβερνήτη αλλά και στην επίμονη άρνηση των Άγγλων να ικανοποιήσουν τους ενωτικούς πόθους των Ελληνοκυπρίων ο λαός της Κύπρου μπήκε σε ανένδοτο αγώνα για Ένωση με την Ελλάδα. Πυρπόλησαν το κυβερνείο, αστυνομικούς σταθμούς και αποικιακών κυβερνητικών γραφείων. Αποκορύφωμα της βρετανικής αρνητικότητας ήταν δηλώσεις του υφυπουργού Αποικιών Χένρι Χόπκινσον στη Βουλή των κοινοτήτων, ο οποίος αναφερόμενος στο αίτημα των Κυπρίων για αυτοδιάθεση είπε : “Υπάρχουν ορισμένα εδάφη της Βρετανικής Κοινοπολιτείας, τα οποία λόγω των ιδιαιτεροτήτων τους, ουδέποτε θα πρέπει να αναμένουν ότι θα γίνουν πλήρως ανεξάρτητα” [4]. Η Ελληνική προσφυγή στον ΟΗΕ, η οποία ακολούθησε το διαβόητο “ουδέποτε” του Χόπκινσον, στηρίχθηκε στο άρθρο 1, παράγραφος 2, του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, που διαλαμβάνει ότι ένας από τους σκοπούς των Ηνωμένων εθνών είναι “να αναπτύσσουν φιλικές σχέσεις μεταξύ των Εθνών, που να βασίζονται στον σεβασμό προς την αρχή της ισότητας των δικαιωμάτων και της αυτοδιάθεσης των λαών”.

Η Βρετανία μετατρέπει το Κυπριακό από αποικιακό ζήτημα σε ελληνοτουρκική διαφορά.

Οι αγγλικές κυβερνήσεις των Συντηρητικών αναγνώρισαν την πολιτική απειλή που δημιουργήτο εναντίον τους, γενικότερα σε όλες τους τις αποικίες μα ειδικότερα στην Κύπρο, με το όλο και αναβαθμιζόμενο δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών. Έτσι σχεδίασαν και πέτυχαν να μετατρέψουν το Κυπριακό από αποικιακό ζήτημα σε ελληνοτουρκική διαφορά επειδή με αυτό τον τρόπο η πολιτική πίεση που δεχόταν θα υποβαθμιζέτο. Εάν η Τουρκία εμπλεκόταν πολιτικά ζητώντας την Κύπρο, η Αγγλία θα μπορούσε στο διηνεκές να παρουσιάζεται ως διαμεσολαβητής και κηδεμόνας της Κύπρου. Εώς το [1954](#) οι Τουρκικές κυβερνήσεις παρά τις πιέσεις του Τουρκικού τύπου σπάνια και με πολλή διακριτικότητα εκδήλωναν την αντίθεση τους στην Ένωση, αφού η Αγγλία κύρηξε άκυρη την Συνθήκη της Κωνσταντινουπόλεως και οποιαδήποτε Τουρκικά συμφέροντα στη Κύπρο. Η Τουρκία τότε εδινε μεγάλη σημασία στην διαφύλαξη των ομαλών σχέσεων της Τουρκίας με την Ελλάδα. Η αγγλική διπλωματία όμως παρότρυνε παρασκησιακά την Κυβέρνηση του Αντνάν Μεντερές να εκδηλώσει ενδιαφέρον για την Κύπρο και η Τουρκία βρήκε ευκαιρία για επανακτάση χαμένου Οθωμανικού εδάφους[5].

Οι Άγγλοι συνεργάζονται με τους Τούρκους

Αγορεύοντας κατά την συζήτηση του Κυπριακού τον Σεπτέμβριο του 1954 ο τότε υφυπουργός Εξωτερικών της Αγγλίας Σέλγουιν Λόιντ επίτηδες έδωσε έμφαση στην αντίθεση των Τουρκοκυπρίων προς την ενωση και τον κίνδυνο διακοινοτικών ταραχών. Πρόσφερε έτσι την ευκαιρία στον Τούρκο αντιπρόσωπο Σελίμ Σαρπέρ να υποστηρίξει πλήρως τις βρετανικές θέσεις και να επιτεθεί εναντίον της Ελλάδας. Πλήρη ανάμειξη της Τουρκίας στο Κυπριακό επιχείρησε η κυβέρνηση του Αντονι Ίντεν το καλοκαίρι του 1955. Ενδεικτικά, 30 Ιουνίου 1955 ο τότε υφυπουργός Εξωτερικών της Αγγλίας Χάρολντ Μακμίλαν προσκάλεσε τους ομολόγους του, της Ελλάδας Στέφανο Στεφανόπουλο και της Τουρκίας Φατίν Ρουστού Ζορλού σε μια τριμερή διάσκεψη στο Λονδίνο για να συζητήσουν “πολιτικά και αμυντικά ζητήματα που επηρεάζουν την Ανατολική Μεσόγειο”. Παρά τις έντονες προειδοποιήσεις του Μακαρίου ότι η συμμετοχή της Ελλάδας στην Διάσκεψη θα σήμαινε αναγνώριση της Τουρκίας ως ενδιαφερόμενου μερους στο Κυπριακό, η Ελληνική Κυβέρνηση έπεσε σε καλοστημένη παγίδα[6]

Στην τριμερή διάσκεψη ο Τούρκος υφυπουργός Εξωτερικών Φατίν Ρουστού Ζορλού δήλωσε ωμά ότι “το μέλλον της Κύπρου δεν ήταν θέμα ούτε της Ελλάδας ούτε της Κύπρου, αλλά της Βρετανίας και της Τουρκίας” [7] Υπογραμμίζοντας την αντίθεση της Τουρκίας στην Ένωση, χρησιμοποίησε επιχειρήματα, πολλά από τα οποία επαναλαμβάνονται μέχρι σήμερα. Η Κύπρος είπε, είναι ζωτικής σημασίας για την ασφάλεια της Τουρκίας. Όποιος ελέγχει την Κύπρο ελέγχει και τα Νότια λιμάνια της Τουρκίας. Υποστήριξε ότι το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης δεν έχει απόλυτη εφαρμογή. Τα νησιά Άαλαντ, είπε, αν και οι κάτοικοι τους κατά 95% είναι Σουηδοί, παραχωρήθηκαν στη Φιλανδία, επειδή είναι πλησιέστερα στην χώρα αυτή παρά στην Σουηδία. Ο Ζορλού απέρριψε όχι μόνο την αυτοδιάθεση αλλά και την αυτοκυβέρνηση υποστηρίζοντας ότι, μεχρις ότου ηρεμήσουν τελείως τα πράγματα, έπρεπε να διατηρηθεί στη Κύπρο το υφιστάμενο καθεστώς. Στην Διάσκεψη, έγινε ολοφάνερο το χάσμα απόψεων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. [8] Ήταν ότι ακριβώς επιδίωκε η Αγγλία [9], αυτό ομολόγησε ο τότε υφυπουργός Εξωτερικών Ivone

Kirkpatrick στον δημοσιογράφο Σύριλ Φολς.[10]. Ο Macmillan αναφέρει: “Είχε (η Ελλάδα), τουλάχιστον αποδεχτεί ότι η Κύπρος δεν ήταν “αποικιακό πρόβλημα” αλλά ένα μεγάλο διεθνές ζήτημα”.[11]

Τουρκικές προβοκάτσες, ηθικός υποστηρικτής η Αγγλία

Η Τριμερής Διάσκεψη του Λονδίνου είχε και τρομερές επιπτώσεις στην Ελληνική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης. Από τον Αύγουστο του 1954, που κατατέθηκε από την Ελληνική κυβέρνηση προσφυγή στον ΟΗΕ με αίτημα την αυτοδιάθεση του Κυπριακού λαού, απικράτησε στη Τουρκία μεγάλος λαϊκός αναβρασμός. Στον Τύπο γράφονταν εμπρηστικά ανθελληνικά άρθρα και η τουρκική Κυβέρνηση πιεζόταν να αναλάβει δράση για να ματαιώσει την Ένωση. Με υποκίνηση της υπό τον Φαζίλ Κουτσιοκ τουρκοκυπριακής ηγεσίας ιδρύθηκε στη Τουρκία οργάνωση με την ονομασία “Η Κύπρος είναι Τουρκική”, που δεν έπαυε να εξάπτει τον φανατισμό των λαϊκών μαζών. Με υπόδειξη του υπουργού Εξωτερικών Ζορλού οργανώθηκαν από την ίδια την Κυβέρνηση και από στελέχη του κυβερνώντος Δημοκρατικού κόμματος, απίστευτης βαρβαρότητας ταραχές σε βάρος της ελληνικής μειονότητας στην Κωνσταντινούπολη. Απέβλεπαν στο να δοθεί το μήνυμα ότι η Κύπρος συγκλονίζει τον Τουρκικό Λαό σε βαθμό που η Κυβέρνηση “αδυνατούσε να συγκρατήσει την κοινή γνώμη”. Αυτό αποκάλυψε ο Μεντέρες στον δημοσιογράφο και πρόεδρο της οργάνωσης “Η Κύπρος είναι Τουρκική”, Χικμέτ Μπίλ. [12] Έναυσμα των ταραχών αποτέλεσε είδηση που μεταδόθηκε από τον κρατικό ραδιοσταθμό και τις εφημερίδες ότι στις 5 Σεπτεμβρίου ρίχτηκε στην Θεσσαλονίκη βόμβα εναντίον του σπιτιού όπου είχε γεννηθεί ο Κεμάλ Ατατούρκ. Τα τουρκικά μέσα ενημέρωσης άφησαν να εννοηθεί ότι ευθύνονταν Έλληνες. Στην πραγματικότητα την βόμβα την είχε μεταφέρει Τούρκος φοιτητής από την Τουρκία και την τοποθέτησε Τούρκος κλητήρας. Τα δύο αυτά πρόσωπα συνελήφθησαν και ομολόγησαν την πράξη τους.

Καμία λύση χωρίς την έγκριση της Τουρκίας

Από την στιγμή που οι Βρετανοί κατέστησαν την Τουρκία ισότιμο ενδιαφερόμενο μέρος στο Κυπριακό, οι Τούρκοι αποθρασύνθηκαν. Με τρόπο ωμό, βίαιο και έξω από τα διπλωματικά θέσμια πολλές φορές δεν παρέλειπαν ευκαιρία που να μην καθιστούν σαφές τόσο προς την Αγγλία όσο και προς την Ελλάδα αλλά και τις ΗΠΑ ότι καμμία λύση δεν θα μπορούσε να δοθεί στο Κυπριακό χωρίς την έγκριση της Τουρκίας. Και καθώς η Τουρκία εθεωρείτο, πολύτιμος και αναντικατάστατος σύμμαχος του ΝΑΤΟ, οι τουρκικές αυτές προειδοποιήσεις λαμβάνονταν πολύ σοβαρά υπόψη. Τελικά η αγγλική πολιτική στο Κυπριακό κατέστη δέσμια των Τούρκων. Δεν απέιχε από την πραγματικότητα αυτό που ο Ρούντολφ Τσέρτσιλ, γιός του Γουίνστον Τσέρτσιλ, είπε στις 6 Ιουλίου το 1956 στον Αμερικανό δημοσιογράφο Σάυρους Σουλτσμπέργκερ: “Το Φόρειν Όφισ δεν το διευθύνει πια ούτε ο Ίντεν, ούτε ο Σέλγουιν, αλλά ο Μεντέρες”[13]

Η Εθναρχία εγκαταλείπει το αίτημα της Ένωσης

Η αδυναμία των Αγγλων να καταστείλουν την δράση της ΕΟΚΑ τους ανάγκασε να διαπραγματευτούν για πρώτη φορά το Κυπριακό αποκλειστικά με τον [Μακάριο](#) και όχι και με εκπροσώπους των Τουρκοκυπρίων. Στις 30 Οκτωβρίου 1955 στάλθηκε στην Κύπρο ως Κυβερνήτης ο σερ Τζών Χάρτινγκ και συναντήθηκε με τον Μακάριο. Πρότεινε το ίδιο σχέδιο αυτοκυβέρνησης που είχε παρουσιάσει ο Μακμίλαν και

προνοούσε την νομοθετική εξουσία να την ασκούσε Νομοθετική Συνέλευση με “αιρετή πλειοψηφία” με την συμμετοχή Τουρκοκυπρίων. Οι εξωτερικές υποθέσεις, η άμυνα και η εσωτερική ασφάλεια θα άνηκαν ασφαλώς στην αποκλειστική δικαιοδοσία του κηδεμόνα της Κύπρου, Άγγλου Κυβερνήτη . Ο Μακάριος για πρώτη φορά, όπως παρατηρεί ο Κρανιδιώτης εγκατέλειπε το αίτημα της άμεσης Ένωσης και δεχόταν να συνεργαστεί με την Βρετανική Κυβέρνηση σε ένα μεταβατικό σύνταγμα αυτοκυβέρνησης μέχρι της εφαρμογής της αρχής της αυτοδιάθεσης[14]. Ο Μακάριος αντιπρότεινε στον Χάρντιγκ τα εξής: “Αναγνώριση από την Βρετανία του δικαιώματος του Κυπριακού λαού για αυτοδιάθεση, και συνεργασία με την Βρετανική Κυβέρνηση για εκπόνηση και άμεση εφαρμογή Συντάγματος προσωρινής αυτοκυβέρνησης. Ακολούθησαν τρεις άλλες συναντήσεις του Μακαρίου με τον Χάρντιγκ και μετά από διαβουλεύσεις του Χάρντιγκ με την Αγγλική Κυβέρνηση και του Μακαρίου με την νέα Ελληνική Κυβέρνηση του [Κωνσταντίνου Καραμανλή](#) (που σχηματίστηκε στις 6.10.1955) με τα τον θάνατο του [Αλέξανδρου Παπάγου](#)) για πρώτη φορά αναγνωριζόταν, έστω και με δύο αρνήσεις, το δικαίωμα του Κυπριακού Λαού για αυτοδιάθεση. Συγκεκριμένα αναφερόταν «Δεν είναι, όθεν, θέσις της Βρετανικής Κυβερνήσεως το ότι η αρχή της αυτοδιαθέσεως ουδέποτε δύναται να εφαρμοσθή εις την Κύπρον».

Ωστόσο η προσφορά της αυτοδιάθεσης που έγινε κάτω από την πίεση του αγώνα της ΕΟΚΑ, γινόταν υπό όρους που ουσιαστικά την εξουδετέρωναν. Μια τελική λύση, σύμφωνα με το έγγραφο που παρουσίασε ο Χάρντιγκ , θα έπρεπε να εξασφαλίζει τα στρατηγικά συμφέροντα όχι μόνο της Βρετανίας αλλά και των συμμάχων της. Όμως σημαντικότερος σύμμαχος της Αγγλίας στην περιοχή αυτή ήταν η Τουρκία, η οποία υποστήριζε πλέον ότι η Κύπρος ήταν ζωτικής σημασίας για τα στρατηγικά της συμφέροντα, γιαυτό και απέρριπτε ασυζήτητα την εφαρμογή της αυτοδιάθεσης στην Κύπρο, επειδή θα οδηγούσε στην Ένωση. Καθ'αυτό τον τρόπο η Αγγλία επανελλημένα επανέφερε τις Τουρκικές βλέψεις στη Κύπρο πάντοτε με σκοπό την δικιά της κηδεμονία του νησιού. Εξαρτούσε δηλαδή την τελική λύση και από την Τουρκία, η οποία ήταν σύμμαχος της στο ΝΑΤΟ και το Σύμφωνο της Βαγδάτης.(αντικομμουνιστική συμμαχία).

Μαχητική διεκδίκηση της διχοτόμησης εκ μέρους της Τουρκίας

Κλειδί για την κατανόηση της τροπής που πήρε το Κυπριακό και της πολιτικής που ακολούθησε έκτοτε η Τουρκία στο θέμα αυτό είναι δύο υπομνήματα του Τούρκου καθηγητή της Νομικής και πολιτικού Νιχάτ Ερίμ προς την κυβέρνηση Μεντέρες στις [24 Νοεμβρίου 1956](#) και [22 Δεκεμβρίου 1956](#) [15] . Ο Ερίμ υπέδειξε ότι η απαίτηση της Τουρκίας να της επιστραφή ολόκληρη η Κύπρος σε περίπτωση αποχώρησης των βρετανών από το νησί ένεκα του αγώνα της ΕΟΚΑ, δεν συγκέντρωνε καμμία πιθανότητα διεθνούς υποστήριξης. Αντίθετα, αν απαιτούσε διχοτόμηση, θα μπορούσε να την στηρίξει σε μια διεθνώς αποδεχτή και πολύ συμπαθή αρχή, εκείνη της αυτοδιάθεσης. Η πολιτική της Τουρκίας πήρε μια απότομη στροφή και μαχητικά διεκδικούσε να εφαρμοστεί η αυτοδιάθεση ξεχωριστά για τους Έλληνες και τους Τούρκους της Κύπρου, πράγμα που θα οδηγούσε στη διχοτόμηση. Άρχισε να πιέζει πολιτικά τους συμμάχους της υποστηρίζοντας ότι η Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα δεν μπορούσε να γίνει αποδεκτή από την Τουρκία γιατί “θα παραβίαζε το δικαίωμα της τουρκοκυπριακής κοινότητας για αυτοδιάθεση, και θα διασάλεβε εις βάρος της Τουρκίας την ισοροπία που είχε επιτευχθεί με την Συνθήκη της Λοζάνης”. Ο Ερίμ, υποστήριξε ότι η ελληνική πλειοψηφία στην Κύπρο ήταν περιστασιακή και

υπέδειξε ότι η Τουρκία θα έπρεπε να ακολουθήσει πολιτική ανατροπής των πληθυσμιακών δεδομένων με την εγκατάσταση χιλιάδων Τούρκων στο νησί.

Τις εισηγήσεις του Ερίμ υιοθέτησε η Κυβέρνηση Μεντερές, η οποία από τότε πρόβαλλε την διχοτόμηση ως εθνική διεκδίκηση της Τουρκίας. Από τους Τούρκους παρέλαβε την ιδέα της διχοτόμησης η Αγγλία, η οποία την χρησιμοποίησε ως δαμόκλειο σπάθη για να εξουδετερώσει το ελληνικό αίτημα για αυτοδιάθεση – Ένωση και έτσι να διατηρήσει την κυριαρχία της στην Κύπρο. Ο Ερίμ επικεφαλής τουρκικής αντιπροσωπείας επισκέφτηκε την Λευκωσία, όπου ο Χάρντιγκ ανάμεσα στα άλλα τον συμβούλεψε να στείλει η Τουρκία για εγκατάσταση στη Κύπρο δέκα χιλιάδες μορφωμένους Τούρκους για να ενισχύσουν την τουρκική κοινότητα. [16] . Ο Φαζίλ Κουτσιούκ ιδρυτής της οργάνωσης “Η Κύπρος είναι Τουρκική” με έδρα την Κωνσταντινούπολη και σκοπό την επιστροφή της Κύπρου στην Τουρκία, τώρα προωθεί την διχοτόμηση. Η προτασή του ήταν να διχοτομηθεί η Κύπρος στην γραμμή του 35ου παράλληλου, το βόρειο τμήμα να ενωθεί με την Τουρκία και το νότιο με την Ελλάδα. [17] Η γραμμή του 35ου παράλληλου είναι περίπου το έδαφος σήμερα της Κυπριακής Δημοκρατίας που βρίσκετε κάτω από την Τουρκική κατοχή με την εισβολή της Τουρκίας το 1974.

Οι Άγγλοι για να αντιμετωπίσουν την ΕΟΚΑ επιδίωξαν την συμμαχία των Τούρκων και Τουρκοκυπρίων. Προσέλαβαν εκατοντάδες Τουρκοκύπριους ως επικουρικούς αστυνομικούς, στους οποίους ανέθεταν μεταξύ άλλων και κοινές με τους Βρετανούς στρατιωτικές περιπολίες σαν ένα σώμα. Ήταν αναπόφευκτο σε αιματηρές συγκρούσεις να σκοτώνονται και Τούρκοι επικουρικοί και από επικουρικούς να σκοτώνονται αγωνιστές της ΕΟΚΑ. Σε περιπτώσεις που σκοτώνονταν επικουρικοί, οι Τουρκοκύπριοι ξεχύνονταν σε συνοικίες πάντα με την ανοχή των Άγγλων και πυρπολούσαν γειτονικά ελληνικά καταστήματα, κακοποιούσαν ή και σκότωναν Ελληνοκυπρίους άοπλους. Τέτοια γεγονότα προκαλούσαν μεγάλη ένταση μεταξύ των δύο κοινοτήτων και μεγάλο αναβρασμό μεταξύ των λαϊκών μαζών στην Τουρκία. Ο σκοπός των Άγγλων που ήθελαν την κηδεμονία του νησιού γινόταν πια εφικτός.

Απόπειρες Τουρκικής Εισβολής στην Κύπρο

Μία απόπειρα της Τουρκίας να εισβάλει στο νησί και να επιβάλει την διχοτόμηση ήταν στις [25 Φεβρουαρίου 1964](#) όταν η Κυπριακή Δημοκρατία εξάγγειλε τον αφοπλισμό των ατάκτων και την δημιουργία μιας δύναμης 5,000 ειδικών αστυνομικών. Αυτό έμελλε να ήταν το πρώτο βήμα για την δημιουργία στρατού της Κύπρου που αργότερα πήρε την ονομασία “Εθνική Φρουρά”. Την [1η Ιουνίου 1964](#) θεσπίστηκε νόμος που προέβλεπε υποχρεωτική στρατιωτική θητεία. Ο νόμος προκάλεσε τις διαμαρτυρίες της Τουρκίας και της Αγγλίας. Ο Κουτσιούκ ο οποίος μετά τις διακοινοτικές συγκρούσεις δήλωσε ότι η Κυπριακή Δημοκρατία ήταν νεκρή, τώρα παρουσιάζεται σαν αντιπρόεδρος και προβάλλει βέτο. Η Τουρκία ειδοποίησε τις ΗΠΑ ότι σκόπευε να διατάξει εισβολή. Η Σοβιετική Ένωση μέσω του σοβιετικού ηγέτη Νικήτα Κρούτσειφ, δηλώνει κατά τρόπο σαφή και κατηγορηματικό την πρόθεση της να υπερασπιστεί την ελευθερία και ανεξαρτησία της Κυπριακής Δημοκρατίας. Στις 5 Ιουνίου 1964 ο πρόεδρος Τζόνσον με αυστηρή επιστολή στον Ινονού ανακόπτει την Τουρκική πρόθεση δηλώνοντας πως “Εάν η Σοβιετική Ένωση αντιδρούσε στη Τουρκική εισβολή, το ΝΑΤΟ δεν θα εμπλεκόταν και η Τουρκία θα αφηνόταν στο έλεος της Σοβιετικής Ένωσης[18].

Ο Μπαρουτσού (Γενικός Διευθυντής του Τμήματος Τουρκο-Ελληνικών υποθέσεων) την [1η Ιουλίου 1974](#) στην Κυπριακή Συντονιστική Επιτροπή (Kıbrıs Koordinasyon Komitesi) είπε ότι στη προκειμένη περίπτωση πραξικοπήματος, η Τουρκία πρέπει να το προβάλλει σαν διεκπερέωση της Ένωσης, γιατί αυτό θα δικαιολογούσε μονομερή στρατιωτική επέμβαση[19]. Για τέτοια προοπτική ή για κάποια γεγονότα που θα ήταν αρκετά να δώσουν στους Τούρκους την πρόφαση άρα την δυνατότητα απόβασης, οι Τούρκοι είχαν ετοιμάσει τρία λεπτομερές στρατηγικά σχέδια εισβολής που βρισκόταν στα συρτάρια. Το πρώτο προέβλεπε απόβαση σε 24 ώρες, το δεύτερο σε 48, και το τρίτο σε τρεις φάσεις. Πολλές φορές στο παρελθόν επιβιβάστηκαν οι Τούρκοι στα πλοία για να πραγματοποιήσουν κάποιο από τα τρία αυτά σχέδια μα γύριζαν πίσω, επειδή το πρόσχημα δεν ήταν αρκετό.[20]

Ο ρόλος των Άγγλων των Αμερικανών και της πρώην ΕΣΣΔ

Η ίδρυση του κράτους του [Ισραήλ](#) στις [14 Μαΐου 1948](#) σε παλαιστινιακά εδάφη, με την εκδίωξη χιλιάδων Αράβων από τις εστίες τους, προκάλεσε την εχθρότητα των αραβικών λαών και έγινε αιτία να φουντώσει ο αραβικός εθνικισμός. Η αραβική εχθρότητα έγινε ακόμη μεγαλύτερη μετά τον “Πόλεμο των έξι ημερών” τον Ιούνιο του [1967](#), κατά τον οποίο το Ισραήλ κατέλαβε και άλλα αραβικά εδάφη (την Δυτική Οχθη, την λωρίδα της Γάζας, την χερσόνησο του Σινά, και τα υψώματα Γκολάν στην [Συρία](#)). Η εχθρότητα των Αράβων στράφηκε και εναντίων των Ηνωμένων Πολιτειών και του NATO, που υποστήριζαν το Ισραήλ. Οι μεγάλες αραβικές χώρες που περιέζωναν το Ισραήλ, (η Αίγυπτος, η Συρία και το Ιράκ, ζήτησαν και πήραν βοήθεια από την Σοβιετική Ένωση. Αφθονος σοβιετικός οπλισμός κατέκλυσε τις χώρες αυτές. Και το σημαντικότερο, ο σοβιετικός στόλος, του οποίου η παρουσία στην Μεσόγειο ήταν ουσιαστικά ανύπαρκτη πριν την δεκαετία του 1960, άρχισε να αμφισβητεί την κυριαρχία του 6ου Αμερικανικού στόλου στην Ανατολική Μεσόγειο (Απρίλιος 1964). [21]. Το 1971 ο σοβιετικός στόλος στη ανατολική μεσόγειο παρουσίαζε υπεροπλία σε σύγκριση με τον αμερικανικό [22]. Μπορούσε μάλιστα να ελλιμενίζεται σε φιλικά λιμάνια, ενώ ο 6ος αμερικάνικος στόλος έχασε τα λιμάνια της Τουρκίας ένεκα των εχθρικών διαδηλώσεων Τούρκων πολιτών που Θεωρούσαν εχθρική την αμερικάνικη πολιτική επειδή παρεμπόδισε τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1964. Η κατάσταση γινόταν ακόμα πιο δυσμενής για τα δυτικά συμφέροντα, επειδή οι πετρελαιοπαραγωγικές αραβικές χώρες όπως [Ιράκ](#), [Λιβύη](#) και [Αλγερία](#) καθώς και το Ιράν άρχισαν να θέτουν υπό τον έλεγχό τους την παραγωγή και την εμπορία του πετρελαίου το οποίο μέχρι τότε εκμεταλλεύοταν με τεράστια κέρδη αγγλικές, αμερικανικές και γαλλικές εταιρίες.

Η Κύπρος υποστήριζε τις αραβικές χώρες στη διαμάχη τους με το Ισραήλ και αυτές υποστήριζαν ένθερμα τις προσπάθειες του Ελληνισμού στην Κύπρο να αποκτήσει αδέυσμευτη ανεξαρτησία και να μην περιέλθει υπό τον έλεγχο του NATO. Όμως πολιτική των ΗΠΑ και του NATO ήταν να εμποδίσουν την Σοβιετική Ένωση να αποκτήσει ακόμη μεγαλύτερα πλεονεκτήματα με την αύξηση της επιρροής της στην Κύπρο, που, λόγω της φιλίας της με τους Άραβες συνεπαγόταν αυξημένο κίνδυνο για το Ισραήλ.

Η διείσδυση της ΕΣΣΔ στον χώρο της Μέσης Ανατολής αύξησε την στρατηγική σημασία της Κύπρου για την Δύση. Οι βρετανικές βάσεις στη Δεκέλεια και το Ακρωτήρι απέκτησαν ακόμη μεγαλύτερη στρατηγική αξία ιδικά μετά την εκδίωξη των Άγγλων από την διώρυγα του Σουέζ (1956) και το Άδεν (1967). Οι βάσεις

χρησιμοποιούταν προς : “Αντιμετώπισης της απειλής του σοβιετικού συνασπισμού” [23].

Το ΝΑΤΟ θεωρούσε το Κυπριακό ως οικογενειακή του υπόθεση, εξαιτίας της στρατιωτικής παρουσίας της Αγγλίας και των ΗΠΑ στο νησί. Γιαυτό και είδε με εξαιρετική ανησυχία την ανάμειξη της ΕΣΣΔ που έθετε σε κίνδυνο τα στρατηγικά του πλεονεκτήματα στην Κύπρο. [24].

Κύρια φροντίδα της Αμερικής ήταν να αποτραπεί μια σύγκρουση μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας εξαιτίας της Κύπρου. Κάτι τέτοιο θα ήταν καταστροφή επειδή θα επέφερε διάσπαση της νοτιοανατολικής πτέρυγας του ΝΑΤΟ, ισχυροποίηση της παρουσίας της ΕΣΣΔ στην ανατολική μεσόγειο και κίνδυνο μετατροπής της Κύπρου σε σοβιετικό δορυφόρο. Για να εξουδετερωθούν οι κίνδυνοι έπρεπε ο Μακάριος να φύγει από την εξουσία και να πάρη τη θέση του μια φίλια κυβέρνηση, και η Τουρκία να συγκρατηθεί από του να εισβάλει στη Κύπρο. Όμως η Τουρκία με κανένα τρόπο δεν έπρεπε να ταπεινωθεί επειδή ήταν ένας εξαιρετικά πολύτιμος σύμμαχος για τις ΗΠΑ. Γιαυτό οποιαδήποτε λύση του Κυπριακού απαραίτητως θα έπρεπε να έχει την έγκριση της Τουρκίας.

Η ΕΣΣΔ εξάλλου είχε ως σκοπό η Κύπρος να μὴν τεθεί υπό τον έλεγχο του ΝΑΤΟ. Για να αποτρέψει τέτοιο ενδεχόμενο προειδοποιούσε ότι δεν θα ανεχόταν στρατιωτική εισβολή της νατοϊκής Τουρκίας στη Κύπρο. Για τον ίδιο ρόλο καθιστούσε σαφές ότι δεν ευνοούσε ένωση της Κύπρου με την νατοϊκή Ελλάδα. Η Κύπρος για την ΕΣΣΔ θα έπρεπε να διατηρηθεί ως ανεξάρτητο κράτος και οποιαδήποτε λύση του προβλήματος θα έπρεπε να εξευρεθεί μέσω του ΟΗΕ και όχι του ΝΑΤΟ.

Η Αφορμή της Εισβολής

Η αφορμή ήρθε στις [15 Ιουλίου 1974](#), όταν εκδηλώθηκε πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου από την ΕΟΚΑ Β. Την πρώτη μέρα του πραξικοπήματος η Αθήνα αποδοκιμάστηκε σκληρά. Από όλα τα κράτη, η Σοβιετική Ένωση, που φοβόταν την Αμερικανική ανάμειξη μέσω της Χούντας των Αθηνών (της κυβέρνησης δηλαδή των πραξικοπηματιών) είχε την πρώτη και πιό σκληρή αντίδραση δηλώνοντας κατηγορηματικά : “ Η Χούντα άπλωσε το χέρι της και στη Κύπρο”. [25]

Η Τουρκία βρήκε την αφορμή, μα έπρεπε όμως πριν την εισβολή να βεβαιωθεί ότι τα πλοία της δεν θα επιστρέφαν πίσω όπως τόσες άλλες φορές. Ερωτηματικά που έπρεπε να απαντηθούν ανάμεσα σε άλλα ήταν, “Ποιά θα ήταν η αντίδραση της Ρωσίας;”, “Η Αμερική θα έλεγε στην Τουρκία να γυρίσει πίσω όπως επί Τζόνσον;” “Τί θα έκανε η Ελλάδα;”, υπήρχε κίνδυνος να επιτεθεί;” [26]

Πραξικόπημα

Ο Μακάριος στέλνει επιστολή προς τον Γκιζίκη, αναφέροντας πληροφορίες ότι Έλληνες αξιωματικοί της Κύπρου ετοιμάζουν εναντίον του πραξικόπημα και ζητά την άμεση απομάκρυνση τους. Με αυτό το γράμμα ο Μακάριος για πρώτη φορά μπήκε σε ανοιχτή αντιπαράθεση με την Χούντα. [27]

Η Εισβολή, χρονικό

Κερύνεια ([Aspect of Cyprus](#))

Ο Τουρκικός στόλος επιτέθηκε στο λιμάνι της [Κερύνειας](#) και τα σημεία όπου βρίσκονταν ελληνοκυπριακές δυνάμεις. Δυνάμεις αλεξιπτωτιστών ρίχτηκαν σε περιοχές τουρκοκυπριακές και στην τουρκοκυπριακή συνοικία της Λευκωσίας. Στις επιθέσεις αυτές η αντίδραση των κυπριακών και ελληνικών δυνάμεων Κύπρου ήταν χαλαρή και ανοργάνωτη. Οι εισβολείς διέθεταν όλα τα σύγχρονα όπλα της εποχής. Αντίσταση άξια λόγου πρόβαλε η ΕΛΔΥΚ και ορισμένα σώματα Κυπρίων Εθνοφρουρών, πολλοί από τους οποίους σκοτώθηκαν, αιχμαλωτίστηκαν ή χάθηκαν τα ίχνη τους. Στο μεταξύ στην Ελλάδα έγινε γενική επιστράτευση και κινητοποίηση στρατού, αλλά το ελληνικό καθεστώς, η Χούντα των Συνταγματαρχών, δεν προχώρησε παραπέρα και δεν αντέδρασε στρατιωτικά.

Λευκωσία ([Aspect of Cyprus](#))

Στη [Νέα Υορκη](#) συνήλθε και πάλι το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ και αποφάσισε την κατάπαυση του πυρός από τις 4 το απόγευμα της 22ης Ιουλίου. Με την προοπτική της κατάπαυσης του πυρός οι Τούρκοι δυνάμωσαν τις πολεμικές τους επιχειρήσεις, καταλαμβάνοντας την Κερύνεια και επεκτείνοντας τη ζώνη κατοχής. Στις 4 το απόγευμα, από την ελληνοκυπριακή πλευρά εφαρμόστηκε η απόφαση για κατάπαυση του πυρός, όχι όμως από την πλευρά των Τούρκων, που προώθησαν τις δυνάμεις τους και κύκλωσαν το αεροδρόμιο της Λευκωσίας. Λίγο μετά τις 4 το απόγευμα τα διεθνή πρακτορεία μετέδιδαν την καθεστωτική αλλαγή στην Αθήνα. Η πτώση του στρατιωτικού καθεστώσ και η μεταβίβαση της εξουσίας στους εξόριστους πολιτικούς ήταν γεγονός. Την 24η Ιουλίου κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας ορκίστηκε στην Αθήνα, με πρωθυπουργό τον Κ. Καραμανλή. Παραλληλα στην Κύπρο τα γεγονότα υποχρέωσαν τον Σαμψών να παραιτηθεί. Πρόεδρος ανάλαβε ο [Γλαυκος Κληρίδης](#).

Στις [25 Ιουλίου 1974](#) άρχισαν στην Γενεύη οι ειρηνευτικές συνομιλίες για την Κύπρο, μεταξύ των Υπουργών Εξωτερικών των τριών εγγυήτριων χωρών της Κυπριακής Ανεξαρτησίας (Μαύρος, Γκιουνές, Κάλαχαν). Στο τέλος των συνομιλιών στις [30 Ιουλίου](#) υπέγραψαν διακήρυξη, που τα κύρια σημεία της ήταν:

1. Η μή επέκταση των περιοχών που είχαν κάτω από τον ελεγχό τους οι αντίπαλες δυνάμεις.
2. Η εγκαθίδρυση ζωνών ασφαλείας μεταξύ των αντιμαχομένων
3. Η εκκένωση των Τουρκικών θυλάκων από την Ειρηνευτική Δύναμη του ΟΗΕ
4. Το δικαίωμα να διαθέτουν οι δύο πλευρές δική τους αστυνομία και δυνάμεις ασφαλείας
5. Όπως και η διεξαγωγή διαπραγματεύσεων με συμμετοχή Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων για οριστική διευθέτηση του Κυπριακού.

Εάν σκοπός της Τουρκίας μέσω της εισβολής ήταν ότι είχε ανακοίνωσε και ισχυρίζεται μέχρι σήμερα, δηλαδή ότι δεν πρόκειται περι εισβολής αλλά για “ειρηνική επέμβαση” με σκοπό την επαναφορά του συνταγματικού σκηνικού στη πρίν του πραξικοπήματος κατάσταση, η εισβολή έπρεπε να σταματήσει εδώ. Τα σχέδια των Τούρκων όμως ήταν άλλα. Ακολούθησε η δεύτερη φάση των ειρηνευτικών συνομιλιών της Γενεύης (8-14 Αυγούστου)

Παραπομπές

1. ↑ Ρόνι Αλάσορ, “Διαταγή: “Εκτελέστε τους Αιχμαλώτους!” ISBN 960-03-3260-6
2. ↑ Μ. Μπιραντ, “Απόφαση Απόβαση” Εκδοση “Milliyet” Κωνσταντινούπολη, Μάρτιος 1976, Τίτλος Πρωτότυπου: “30 Sicak gun”
3. ↑ Opinion of the Legal Department of the United Nations upon the Treaty of Guarantee of Cyprus on the one hand and Greece, the United Kingdom and Turkey on the other hand, 12th May 1959, Λεωνίδας Γ. Παπαδόπουλος, Το Κυπριακό Ζήτημα, Κείμενα 1954-1974, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 1999
4. ↑ Nancy Crawshaw, The Cyprus Revolt. George Allen and Unwin, London 1978 p.76
5. ↑ Anthony Eden, “Memoirs, Full Circle, Cassell, London 1960 p.400”
6. ↑ Κρανιδιώτης Νίκος, “Δύσκολα Χρόνια” Εστία, Αθήνα 1981
7. ↑ Κρανιδιώτης Νίκος, “Δύσκολα χρόνια”, Εστία, Αθήνα 1981
8. ↑ Λεόντιος Ιεροδιακόνου, “Το κυπριακό πρόβλημα”, Παπαζήσης, Αθήνα 1975 σελ 101-123
9. ↑ Δημήτρης Μπίτσιος, “Κρίσιμες ώρες”, Εστία, Αθήνα 1975 σελ 30
10. ↑ Δημήτρης Μπίτσιος, “Κρίσιμες ώρες”, Εστία, Αθήνα 1975 σελ 30
11. ↑ Macmillan Harold, “Riding the Storm”, Macmillan, London 1971
12. ↑ Νεοκλής Σαρρής, “Η άλλη πλευρά”, τ. 2 βιβλίο ΑΙ. Γραμμή, Αθήνα 1982 σ. 166, 192, 193
13. ↑ Εφημερίδα Ελευθερία 18,11,1970, απόσπασμα από το Ημερολόγιο του Σουλτσμπέργκερ
14. ↑ Κρανιδιώτης Νίκος, “Δύσκολα Χρόνια” Εστία, Αθήνα 1981
15. ↑ Σαρρής Νεοκλής, “Η άλλη πλευρά” τ.1 2ΑΙ, Γραμμή, Αθήνα 1977
16. ↑ Σαρρής Νεοκλής, “Η άλλη πλευρά” τ.1 2ΑΙ, Γραμμή, Αθήνα 1977 σελ. 340
17. ↑ Φαζίλ Κουτσιούκ “The Cyprus Question: A Permanent Solution”, Λευκωσία 1957
18. ↑ Henry Kissinger, “Years of Renewal”. Weidenfeld and Nicolson, London 1999 p.200
19. ↑ Μ. Μπιραντ, “Απόφαση Απόβαση” Εκδοση “Milliyet” Κωνσταντινούπολη, Μάρτιος 1976, Τίτλος Πρωτότυπου: “30 Sicak gun”
20. ↑ Μ. Μπιραντ, “Απόφαση Απόβαση” Εκδοση “Milliyet” Κωνσταντινούπολη, Μάρτιος 1976, Τίτλος Πρωτότυπου: “30 Sicak gun”
21. ↑ Σύμφωνα με την ετήσια ανάλυση του βρετανικού Υπουργείου Άμυνας που δημοσιεύτηκε στις 18/2/1971, Χατζηαργύρης, Κώστας, “Ο Μακάριος και οι Συμμαχοι του” σελ.160 Gutenberg, Αθήνα 1974
22. ↑ Σύμφωνα με την ετήσια ανάλυση του βρετανικού Υπουργείου Άμυνας που δημοσιεύτηκε στις 18/2/1971, Χατζηαργύρης, Κώστας, “Ο Μακάριος και οι Συμμαχοι του” σελ.181-182 Gutenberg, Αθήνα 1974
23. ↑ Όπως δήλωσε εκπρόσωπος των βρετανικών βάσεων στις 11,4,1963, ανακοινωθέν του Κυπριακού Πρακτορείου Ειδήσεων στην Χαραυγή, 17.1.1965
24. ↑ Ball George W. “The past has another pattern”, W.W. Norton and Company,

New York-London 1982

25. ↑ Μ. Μπιραντ, “Απόφαση Απόβαση” Εκδοση “Milliyet” Κωνσταντινούπολη, Μάρτιος 1976, Τίτλος Πρωτότυπου: “30 Sicak gun”

26. ↑ Μ. Μπιραντ, “Απόφαση Απόβαση” Εκδοση “Milliyet” Κωνσταντινούπολη, Μάρτιος 1976, Τίτλος Πρωτότυπου: “30 Sicak gun”

27. ↑ Γιάννης Κ. Λάμπρου, Ιστορία του Κυπριακού, “Τα χρόνια μετά την Ανεξαρτησία 1960-2004 ISBN 9963-9044-0-8